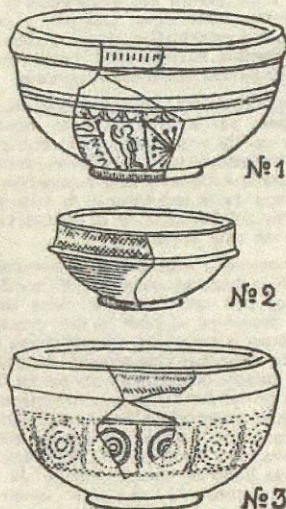

barbotina amb espàtula o en paperina, exactament com avui son adornats els pastells a les actuals pastisseries, i també com eren decorats els relleus als frontals romànics i els retaules gòtics.

La barbotina es un fang molt fi i líquid, assolat. Aquesta pasta així obtinguda es molt fina i plàstica i el ceramista la treballava amb molta habilitat artística, però el treball era costós i s'adoptà un altre procediment més senzill industrialitzant aquesta ceràmica.

Originàriament, la fastuositat romana imposà la utilització d'atuell verament luxosos.

Tanmateix, els vasos romans eren obrats en metall noble, tant com pot ésser la plata i en alguns casos l'or. Però com havia de trascendir a la vida del poble, la utilització de peses de luxe no era possible.

En aquell moment la imaginació i la utilitat modestes recomanaren la fabricació de terrissa imitant la luxosa orfebreria, ceràmica que no podem considerar vulgar, però que essent d'una factura popular conserva tota la valua luxosa i artística de una exquisita fabricació.

De la ceràmica de terra blanca han estat trobats pocs fragments, entre els que hi ha una fusaiola procedent d'algun teler d'aquella època primerenca a la vall de Gausago.

També una nansa de molt petit tamany de la mateixa terrissa, que hem ressenyat ens mostra la finesa de la factura d'aquesta ceràmica.

Els fragments de la ceràmica decorada a la barbotina ens han proporcionat una agradable sensació pel que representa el desenterrar a la vall de Gausago unes mostres molt insignificants pel seu tamany, però de veritable importància.

La decoració a la barbotina era poc comercial, doncs portava bon treball, i era precis cercar altre procediment.

A Arezzo, localitat de la Toscana es començà a fabricar la ceràmica que per la seva procedència s'anomenà aretina (Segle IIc. de J.C.) Actualment es també reconeguda per terra sigillada.

Per simplificar la decoració a la barbotina s'adoptà el sistema de fer petits motlles per mitjà dels quals es marcaven al fang encara tendre, els elements decoratius que adornen

els vasos. També es fabricaven peses senceres amotllades i altres per colatge.

La classe més fina d'aquests vasos era fabricat amb un fang vermell, molt fi i compacte, recobert d'una capa brillant.

La decoració de la terra sigillada de Sant Adjutori es eminentment mediterrànea.

Els temes florals que la decoren son estilitzats, a base de rinxols i fulles, i també figures d'animals que ens recorden el bosc i el camp situant-nos davant d'un moment de la vida d'aquella època tant agermanada a la naturalesa a la que tant s'acostaven els moradors d'aquelles valls silencioses i belles.

L'esforç dels components del G.R.A. ha estat plenament recompensat al recuperar bon nombre de fragments de la notable ceràmica que han estat catalogats com segueix:

El vas de «les Llebres»,
el dels «Palmitos»
el de «les Cabres»
el de «les Oques»
i el «del Tudó»

fins el moment present.

Altres fragments no contenen decoració de figures d'animals, però son prou interessants per reconstruir cenefes de bella estilització que decoraven els vasos que durant tants segles han reposat al fons d'aquesta vall.

La troballa de tant variades mostres de terra sigillat en un perímetre tant petit com es el que s'ha excavat en el Vertex, ens fa creure que una excavació metòdica i acurada del lloc donaria una bona recompensa.

Es convenient anotar que aquesta ceràmica d'origen romà va ésser fabricada també a la nostra terra i que es produí ací fins la invasió dels pobles germànics.

A l'Exposició que el Grup de Recerques Arqueològiques del Club Excursionista de Gràcia ha muntat a la sala d'Actes de l'Ex-vila de Gràcia, hi ha exposats els vasos de terra sigillada que acabem de ressenyar.

MIQUEL BRASÓ VAQUÉS

El camí de Gràcia a Sant Cugat del Vallès

La troballa d'un fragment de miliari a Sant Cugat del Val·lès, a les excavacions realitzades, ja fa anys, en aquell monestir per l'Institut d'Estudis Catalans, plantejà de nou el vell problema del camí que desde Barcelona, millor dit, des del terme de la vila de Gràcia, portava al Vallès, creuant la serra que ara anomenem del Tibidabo, Carreres i Candi, el gran historiador de la nostra ciutat, en una de tantes de les seves deduccions genials, basades en la documentació i en la intuïció, és qui millor va tractat el problema, però la descoberta de l'Octau miliari, en la seva realitat material, ha vingut a ésser el coronament dels seus estudis.

Com és ben sabut Sant Cugat fou anomenat **Castrum Octavianum**, i aquest nom surt copiosament a la documentació medieval (des del segle IX). La segona paraula res no té a veure amb el nom del fundador de l'Imperi romà, Octavi August, sinó que fa referència a què el lloc es trobava a l'octava milla d'una via, que procedent segurament de la costa, s'endinsava dintre de la planura o depressió prelitoral, és a dir en aquesta zona el Vallès. Les citades excavacions de l'Institut, que finalitzaren l'any 1936, a l'esclatar la guerra civil, descobriren entre altres coses restes del **castrum**, forts murs a les capes més profundes, per sota dels claustres i de l'església actuals, i el citat miliari, aprofitat ja, com a pedra

de construcció, en una edificació posterior. És del temps de l'emperador Claudi (anys 41-54), i la part conservada diu:

TIB. CLAUD. DRVSI. F
CAESAR. AVGSTVS
GERMANICVS

Es a dir: Tiberi Claudi, fill de Drusus, Cesar, August, Germànic...

Es conserva al Museu d'Arqueologia de Barcelona, i amida 52-56 cm. d'alçada per 56 de diàmetre. Les lletres tenen de 12 a 13 centímetres d'alçada les de la primera ratlla, i 11 les de la segona (de la tercera sols es conserva la part superior).

Ara bé, el punt de partida i el traçat d'aquesta via, ofereixen encara molts problemes. Si ens posem a la Barcelona de l'època, tenim més de vuit milles fins al Castrum Octavianum (San Cugat), però si considerem el lloc on aquesta via havia d'empalmar amb el vellíssim camí representat per la Travessera de Gràcia, trobem ja una distància molt més propera a la realitat geogràfica.

Tenim, doncs, d'un manera bastant probable, els dos extrems del camí l'un en un punt, no determinat però, de la Travessera, l'altre dintre del clos del vell monestir benedictí, ja que no sembla probable que la pedra del milliri fos portada de lluny. Ens falta però seguir el traçat entre aquests punts, i, encara, determinar, a la Travessera, el lloc de pertinença.

Recolçant-se en les no massa abundants referències de la més vella documentació medieval, pensem que caldria seguir les referències posteriors que parlin dels camins tradicionals entre els dos costats de la serra del Tibidabo, per a trobar, pas a pas, el vell camí. Es una tasca a l'hora dels estudiosos dels documents i dels excursionistes. Aquells més vells textos, citats per Carreres (Geografia General de Catalunya, volum Ciutat de Barcelona), parlen de la Cort Comtal, d'un lloc anomenat «puig daguarn», d'uns límits parroquials de Sant Andreu que limitaven «de aquilonis in strata quod pergit de barchinona ad sancti cucufati». Es documentació dels segles XI i XII, però no ha de faltar-ne de més moderna, que sigui més precisa, i els camins, almenys fins ara, no canvien gaire de traçat al llarg dels segles.

Els llocs de poblament antic dintre de la serra del Tibidabo, com ara l'església de Sant Adjutori i les restes romanes que, estudiades pel Centre Excursionista de Gràcia i revalorades pel Servei de Monuments de la Diputació, es troben al seu voltant, són indicis que cal tenir en compte, ja que és al llarg dels camins on solen existir els llocs de poblament. Es una tasca molt interessant i que cau ben bé dintre de les activitats d'una agrupació tan activa i tan culta com la Graciencia. Penso que no cal dubtar que seran els graciencs qui aniran dibuixant aquest vell traçat incorporant-lo al coneixement de la nostre més antiga història.

J. de C. Serra-Ràfols

El excursionista-Hombre universal

No nos queremos referir precisamente al simple excursionista que no quiere ir más allá de donde sus pies van pisan, sino que queremos referirnos al excursionista que como a ser pensante y dotado de maravillosos sentidos es precisamente sensible, no solamente ya a lo que sus pies pisan, sino a todo un universo que le rodea constantemente en su infatigable andar. Esta captación de que es capaz la sensibilidad humana, realiza en el hombre excursionista, la posesión de una conciencia, al profundizar con su mente al universo captado.

Un interesante exponente de este fenómeno, es quizás la sensibilidad de nuestro excursionista ante la historia. Historia que se concreta primeramente con la de los antepasados del suelo conocido, y que más tarde redunda en una profundización de toda la historia y del arte, llegando de esta forma a realizar, nuestro hombre-excursionista, una labor, primero de admiración más tarde descubridora y por fin investigadora. He aquí cómo nace dentro del excursionista el hombre arqueólogo, geógrafo, historiador, geólogo, y tantas y tantas fuentes científicas y espirituales, que van construyendo y promociendo al hombre excursionista, hacia fines realizadores de su propia conciencia universal y humana.

El hombre excursionista, es aquel, que capaz de sentirse siempre subyugado por el mundo que le rodea, hoy no solamente colabora con la arqueología, sino que a su nivel siente su vocación arqueológica y de esta forma realiza obras, como pueden ser un bello exponente una exposición sobre sus trabajos en el campo de la arqueología. O bien su desinteresada pero constante colaboración, en el descubrimiento sistemático en la labor de esta materia.

Pero aún queremos ir más allá en el estudio de este hombre que empieza a hacerse universal. El hombre-excursionista, el arqueólogo por vocación pura, tiene una constitución completamente deportiva, su base ha sido precisamente el dominio de su cuerpo, a través de interminables marchas sobre las montañas de su patria. Ha sido el deportista puro, que despreciando al miedo, ha escalado porque ha llegado a sentir a la montaña en profundidad y nuevas dimensiones, es el hombre que haciéndose espeleólogo ha escudriñado el interior del subsuelo, palpitando su corazón en nuevas emociones hasta entonces desconocidas, es el hombre que incluso ha conquistado el reino más bello de nuestro mundo «la alta montaña», entre heleros eternos, y abruptas cimas ha sentido en su rostro al hiriente viento helado, ha quedado ciego de luz ante un cielo azul inenarrable y ante la nieve eterna bajo el sol a tres mil metros de altura, ha quedado absorto ante el silencio indescriptible de los altos y viejos valles glaciares, ha quedado en sí hambriento, atraído, gravitado por la fuerza grandiosa de todo el universo.

ANTONIO CARULLA SERRA
Vicepresidente del G.R.A.

SAN CARLOS Club

Boite sicodélica con agua, luz y sonido

Todos los días, tarde y noche
actuación de conjuntos musicales
de renombre internacional

Mayor de Gracia, 137 (Frente a Fontana)

Teléfono 228 88 54

GRACIA

la revista del distrito

20

NAVIDAD 1968

DICIEMBRE

